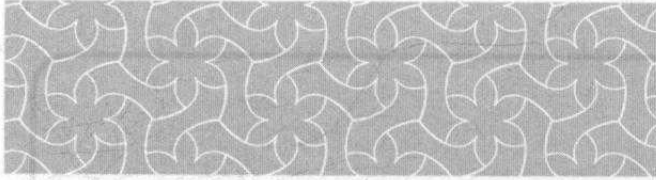

درنامه فقه مقارن

جلد اول
www.ketab.ir

محمدرضا ضمیری

ضمیری، محمدرضا، ۱۳۴۶ -
درسنامه فقه مقارن/محمدرضا ضمیری.
قم: هاجر، ۱۴ -

ج.
۶۰۰۰۰ ریال: ۷-۳۷۳-۳۷۸-۶۰۰-۹۷۸ ج. ۱

فیفا / مسلسل: ۱۵۸۱

کتابنامه: ص. [۲۴۳-۲۵۱]: همچنین به صورت زیرنویس.

فقه تطبیقی

Islamic Law, Comparative*

۸۷۱۸۷۲۴ ۳۲۴/۲۹۷ ۷/BP۱۶۹

درسنامه فقه مقارن

جلد اول

ناشر: مرکز نشر هاجر (ناشر تخصصی زن و خانواده)

نویسنده: آیت الله محمدرضا ضمیری (رحمه الله علیه)

نوبت چاپ: اول/زمستان ۱۴۰۰ ✿ شمارگان: ۸۰۰ نسخه

تعداد صفحه: ۲۵۲ / وزیری ✿ چاپخانه: زلال کوثر

شابک: ۷-۳۷۳-۳۷۸-۶۰۰-۹۷۸ ✿ قیمت: ۶۰/۰۰۰ تومان

نشانی: قم - بلوار معلم - مجتمع ناشران - واحد ۱۱۴

تلفن: ۰۲۵-۳۱۰۱۵ پیامک: ۱۰۰۰۳۱۰۱۵

hajarpub.ir info@hajarpub.ir

۱۷..... مقدمه مؤلف

۱۹..... درس ۱: کلیاتی درباره فقه مقارن

۱۹..... ۱. تعریف لغوی

۲۱..... ۲. تعریف اصطلاحی فقه مقارن

۲۲..... جمع بندی

۲۲..... ۳. موضوع فقه مقارن

۲۳..... ۴. فرق فقه مذهبی و فقه مقارن

۲۳..... ۴-۱. دیدگاههای صاحب نظران

۲۴..... ۵. فواید فقه مقارن

۲۵..... ۶. اسباب اختلاف فقها

۲۷..... ۶-۱. ارایه دیدگاهها در تبیین اسباب اختلاف فقهی

۲۸..... الف) دیدگاه اول

۲۹..... ب) دیدگاه دوم

۲۹..... ۷. علوم مقدماتی فقه مقارن

۳۰	۸. تاریخچه فقه مقارن
۳۰	الف) سیر تحول فقه مقارن در اهل سنت
۳۰	مرحله اول: پیدایش
۳۱	مرحله دوم: رشد و تکامل
۳۱	مرحله سوم: توسعه قلمرو
۳۲	ب) تطور فقه مقارن در شیعه
۳۲	دوره اول: پیدایش
۳۴	دوره دوم: تدوین
۳۵	دوره سوم: رشد و تکامل
۳۶	دوره چهارم: افول و رکود
۳۶	دوره پنجم:
۳۷	۹. اصول و روش مقارنه
۳۷	الف) بی طرفی علمی
۳۷	ب) شناخت منابع و دیدگاه های مجتهد مذهب
۳۸	ج) آشنایی با مبانی و مقدمات فقه مقارن
۳۸	د) شناخت اصطلاحات و مفاهیم رایج در هر مذهب
۳۸	۱۰. کتاب شناسی فقه مقارن
۳۹	الف) کتاب های شیعه در فقه مقارن
۳۹	ب) کتاب های اهل سنت در فقه مقارن

درس ۲: مسح یا غسل پاها در وضو

۴۴	۱. تاریخچه
۴۸	۲. دیدگاهها
۴۸	۳. دلایل شیعه
۴۸	۳/۱. قرآن
۴۸	الف) قرائت به رفع

۴۹	 (ب) قرائت به نصب	۷۷
۴۹	 (ج) قرائت جر	۷۷
۵۰	 نقد و بررسی	۷۷
۵۰	 ۳/۲. روایات	۷۷
۵۰	 (الف) روایات اهل سنت	۷۷
۵۳	 (ب) روایات شیعه	۷۷
۵۴	 ۳/۳. سیره صحابه و تابعین	۸۷
۵۵	 ۴. دلایل اهل سنت	۸۷
۵۵	 (الف) روایات	۶۷
۵۵	 روایت نبوی	۶۷
۵۹	 (ب) دلیل احتیاط	۸۸
۶۰	 (ج) استحسان	۸۸
۶۱	 (د) دلیل لفظی	۸۸
۶۴	 درس ۳: اذان	۲۸
۶۴	 مقدمه	۵۸
۶۵	 اهمیت و جایگاه اذان	۵۸
۶۶	 کیفیت تشریع اذان	۵۸
۶۷	 روایات اهل سنت	۵۸
۶۹	 ۱. ناسازگازی با مقام نبوت	۵۸
۶۹	 ۲. تعارض روایات	۵۸
۷۰	 دیدگاه شیعه درباره تشریع اذان	۵۸
۷۱	 تثویب در اذان صبح	۵۸
۷۲	 تثویب از دیدگاه شیعه	۵۸
۷۳	 دلایل شیعه بر تحریم تثویب	۶۲
۷۳	 ۱. توفیقی بودن احکام	۶۲

۷۳	۲. اجماع
۷۳	۳. روایات
۷۴	دیدگاه اهل سنت و روایات آنها
۷۵	روایات اهل سنت
۷۷	دیدگاه استاد سبحانی
۷۷	جزئیات «حی علی خیر العمل» در اذان و اقامه
۷۸	دلایل جزء بودن «حی علی خیر العمل»
۷۸	الف) روایات پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله
۷۹	روایات اهل بیت علیهم السلام
۷۹	ب) سیره صحابه و اهل بیت علیهم السلام
۸۰	ج) اجتماع عترت
۸۰	علت حذف «حی علی خیر العمل»
۸۱	د) شهادت ثالثه یا أشهد أن علیاً من عباد الله
۸۲	۱. بررسی دیدگاه فقهای شیعه
۸۳	۲. بررسی روایات
۸۴	۱/۲. روایات عام
۸۵	۲/۲. روایات خاص

۹۰	درس ۴: اوقات نماز
۹۰	مقدمه
۹۰	۱. وقت نماز ظهر و عصر
۹۰	۲. آغاز وقت نماز ظهر و عصر
۹۱	تقریب استدلال
۹۳	انتهای وقت ظهرین
۹۳	الف) آیه شریفه
۹۳	ب) روایات

۹۴.....	ج) تعارض روایات
۹۵.....	د) راه حل
۹۶.....	۲. مذهب حنفی
۹۶.....	وقت ظهرین
۹۷.....	حدیث امامت جبرئیل
۹۸.....	بررسی سند حدیث امامت جبرئیل
۱۰۲.....	بررسی دلالت حدیث امامت جبرئیل
۱۰۳.....	۲. وقت مغرب و عشا
۱۰۳.....	الف) مذهب شیعه
۱۰۳.....	ابتدای وقت مغرب
۱۰۳.....	معنای غروب
۱۰۵.....	انتهای وقت مغرب
۱۰۶.....	ابتدای عشا
۱۰۷.....	انتهای وقت نماز عشا
۱۰۷.....	ب) مذهب حنفیان
۱۰۹.....	وقت نماز صبح
۱۱۰.....	ج) مذهب حنفیان
۱۱۲.....	درس ۵: جمع بین صلواتین
۱۱۲.....	۱. مقدمه مسأله
۱۱۳.....	۲. حکم جمع بین صلواتین
۱۱۴.....	۳. مذهب شیعه
۱۱۴.....	الف) روایات شیعه
۱۱۶.....	ب) روایات اهل سنت
۱۱۶.....	روایات دسته اول
۱۱۸.....	روایات دسته دوم

۴. توضیح چند نکته	۱۱۹
۵. توضیحات روایات جمع بین صلاتین	۱۲۰
توجیهات دسته اول	۱۲۱
۱. جمع بین صلوتین به دلیل بارندگی	۱۲۱
۲. جمع بین صلوتین به دلیل ابری بودن	۱۲۲
۳. جمع بین صلوتین به خاطر مریضی	۱۲۲
ب) توجیهات دسته دوم؛ جمع صوری	۱۲۳
۶. دلیل عدم جواز جمع بین صلاتین	۱۲۵
الف) روایات ابن عباس	۱۲۵
ب) روایت ابن مسعود	۱۲۷
۷. اسباب و شروط جمع	۱۲۸
الف) عذر سفر	۱۲۹
ب) عذر باران	۱۲۹
ج) عذر مرض و خوف	۱۲۹
۸. واقع نگری درفتوا	۱۲۹

درس ۶: قبض و تکفیر در نماز

مقدمه	۱۳۳
۱. تاریخچه قبض	۱۳۳
۲. نام های این عمل	۱۳۴
۳. شیوه قبض در نماز	۱۳۴
الف) حنفی	۱۳۴
ب) حنبلی	۱۳۴
ج) شافعی	۱۳۴
د) مالکی	۱۳۵
ه) شیعه	۱۳۵

۱۳۵.....	و) قایلان به ارسال از صحابه، تابعین و فقها
۱۳۶.....	۴. حکم قبض
۱۳۶.....	۵. منشأ اختلاف
۱۳۶.....	۶. بررسی دلایل قبض
۱۳۷.....	الف) قبض در روایات اهل سنت
۱۴۴.....	ب) قبض در روایات شیعه

درس ۷: سجده بر زمین ۱۴۸

۱۴۸.....	مقدمه
۱۴۸.....	۱. طرح مسأله
۱۴۹.....	۲. دیدگاه‌ها
۱۴۹.....	الف) مذهب شیعه
۱۵۰.....	ب) مذهب حنفی
۱۵۰.....	ج) مذهب شافعی
۱۵۱.....	د) مذهب مالکی
۱۵۱.....	ه) مذهب حنبلی
۱۵۲.....	۳. دلایل قول شیعه
۱۵۳.....	الف) روایات
۱۵۴.....	ب) اجماع شیعه
۱۵۴.....	ج) سیره صحابه
۱۵۶.....	۴. روایات اهل سنت
۱۶۰.....	۵. مهر گذاشتن
۱۶۰.....	۶. مهر کربلا

درس ۸: اقتدای پیروان مذاهب به یکدیگر..... ۱۶۳

مقدمه..... ۱۶۳

۱. طرح مسأله..... ۱۶۳

۲. دیدگاه‌های مذاهب فقهی..... ۱۶۴

الف) مذهب شیعه..... ۱۶۴

۱. امام خمینی رحمته الله علیه..... ۱۶۴

۲. مقام معظم رهبری..... ۱۶۵

ب) مذهب حنفی..... ۱۶۶

ج) مذهب شافعی..... ۱۶۷

د) مذهب مالکی..... ۱۶۷

ه) مذهب حنبلی..... ۱۶۸

و) وهابیت..... ۱۶۹

۳. دلایل دیدگاه شیعه..... ۱۶۹

الف) حکم اولی اقتدا به غیر شیعه..... ۱۶۹

ب) حکم ثانوی اقتدا..... ۱۷۰

ج) اعاده و قضا و عدم آن‌ها..... ۱۷۲

۴. اقتدا در روایات اهل سنت..... ۱۷۳

الف) دسته اول..... ۱۷۳

ب) دسته دوم..... ۱۷۴

۵. نماز پشت سر حاکم و یا نائب او..... ۱۷۴

الف) مذهب حنفی..... ۱۷۵

ب) مذهب شافعی..... ۱۷۵

ج) مذهب مالکی..... ۱۷۵

د) مذهب حنبلی..... ۱۷۵

درس ۹ نماز تراویح ۱۷۷

مقدمه ۱۷۷

۱. نام این نماز ۱۷۷

۲. اصل مشروعیت و فضیلت نماز تراویح ۱۷۸

الف) اقوال فقیهان ۱۷۸

ب) روایات ۱۷۸

۳. وقت نماز تراویح ۱۸۰

الف) دیدگاه اهل سنت ۱۸۰

ب) دیدگاه شیعه ۱۸۱

۴. تعداد رکعات ۱۸۱

الف) دیدگاه شیعه ۱۸۱

ب) دیدگاه اهل سنت ۱۸۲

ج) دلایل اهل سنت در مورد تعداد رکعات ۱۸۳

۱. عمل خلیفه دوم ۱۸۳

۲. فعل اهل مدینه ۱۸۳

۵. حکم جماعت در نماز تراویح ۱۸۴

۵/۱. تاریخچه تشریع جماعت در تراویح ۱۸۴

۵/۲. دیدگاه‌های مذاهب ۱۸۵

الف) مذهب شیعه ۱۸۵

ب) مذهب حنفی ۱۸۵

ج) مذهب شافعی ۱۸۶

د) مذهب حنبلی ۱۸۶

ه) مذهب مالکی ۱۸۶

دلایل مذهب شیعه ۱۸۷

دسته اول: جایز نبودن جماعت در نمازهای مستحبی ۱۸۷

دسته دوم: جایز نبودن جماعت در نماز تراویح ۱۸۸

مقدمه مؤلف

علم فقه هنجارهای رفتاری مسلمانان را تعیین می‌کند و سلوک عملی آن را در مسیر بندگی و قرب الهی تنظیم و ترسیم می‌کند و معمولاً در میان علوم اسلامی، فقه از جایگاه بسیار رفیعی برخوردار بوده و اساساً هنوز هم محور مباحث حوزوی قرار دارد و از آن نظر که فقه نماد تشخیص رفتار اسلامی است آن را از سایر بخش‌های دین متمایز کرده است.

با این همه علم فقه دارای مکاتب و گرایش‌های مذهبی متنوعی است که با بهره‌گیری از اصول، منابع و مبانی مختلفی مسیرهای متعددی را طی کرده است، و برای آگاهی از این نظریات و آرای متنوع، می‌بایست سرمنشأ آنها را شناخت و بررسی کرد که چگونه برداشتهای فقهی از یک مسأله و موضوع متعدد و متکثر شده است.

آرای متفاوتی که در فقه مذاهب به چشم می‌خورد همه از یک دست نیستند، برخی از این آرا که به تمایز مرزهای مهم فقهی مذاهب از یکدیگر مربوط می‌شوند، بسیار مورد اهتمام و توجه فقیهان بوده است. فقدان شناخت صحیح آرای فقهی مذاهب موجب بدبینی و کج فهمی برخی از مسلمانان شده و بر همین اساس کلیت‌ها و شبهاتی را بر یکدیگر وارد کرده‌اند.

ما در این کتاب مهمترین مسایل فقهی مذهب شیعه و سنی را که معمولاً مورد گفتگو و پرسش بوده را گزینش کرده و با روش اجتهادی به تبیین، نقد و بررسی آنها پرداخته‌ایم و برای شناخت آرای مذاهب به منابع معتبر هر مذهب مراجعه کرده و با رعایت انصاف علمی به نقد و بررسی آنها پرداخته‌ایم. ان شاء الله این اثر بتواند در مسیر رفع ابهامات و شبهات از آرای فقهی مذهب شیعه، گام کوچکی بردارد و موجبات خشنودی حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه را فراهم سازد.

محمد رضا ضمیری